

ŠTRAMBERK

4/2007

ZPRAVODAJ MĚSTA

Josef Martini: Štamberk, nedatováno.

Příloha k článku Věry Horákové Modré Zátíší na straně 20.

Josef Martini: Modré zátíší, 1983.

Příloha k článku Věry Horákové Modré Zátíší na straně 20.

O B S A H

<i>Jaroslav Michna</i> Štramberský motiv 2007	titulní strana obálky
<i>Josef Martini</i> k článku Věry Horákové Modré zátiší	2. strana obálky
<i>Věra Michnová</i> Hodnocení roku 2007	4
<i>Anna Rašková</i> Společenské a kulturní akce ve čtvrtém čtvrtletí 2007	7
<i>Věra Horáková</i> Od počítadla k počítači	11
<i>Matěj Mikšíček</i> Čekanka (Moravské a slezské pověsti, 1928), kresba — detail pohlednice z r. 1898	13
<i>Petr Bezruč</i> Z dopisu Emilu Hanzelkovi, 1948, foto Alois Kleibl, rok nezjištěn	16
<i>Adolf Wenig</i> O Tatarských uších na Kotouči (Moravskoslezské pověsti, 1944), kresba Josef Wenig	17
<i>Věra Horáková</i> Modré zátiší	20
<i>Josef Adamec</i> Štramberk a německá okupace, část XI	22
<i>Bohumil Kresta</i> Vojtěch Petráš	31, 3. strana obálky
<i>Jaroslav Michna</i> Štramberský motiv 2007	4. strana obálky

———— ZPRAVODAJ MĚSTA ŠTRAMBERKA č. 4/2007 ————

Zodpovědný redaktor: Aleš Durčák (od r. 2001). **Redakční rada:** PhDr. Anna Hřčková, Karel Hřček, Bohumil Kresta, Josef Marek, Věra Michnová a Vojtěch Petráš. **Přepis a jazyková korektura textů, návrh grafické podoby a výběr reprodukcí:** Aleš Durčák. Copyright si podržují autoři, kteří rovněž ručí za věcnou správnost jednotlivých příspěvků. Redakce si vymezuje právo stylistických úprav a krácení textu. Nevyžádané materiály zůstávají součástí archivu ZMŠ. Adresa redakce: Muzeum Zdeňka Buriana, Náměstí 456, 74266 Štramberk, tel.: 556 852 240, e-mail: mzb@stramberk.cz, www.zdenekburian.cz. **Vydává:** Městský úřad Štramberk (tisk povolen rozhodnutím č.j. 1217/94-RR-408 referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu v Novém Jičíně dne 3. 11. 1994). Vychází: 4× ročně (od r. 1987). **Příloha (samostatně neprodejná):** Štramberk — Sběratelská série pohlednic (od r. 2004). **Výroba:** Tiskárna a nakladatelství *Beatrix*, Dobrá. Prosinec 2007.

HODNOCENÍ ROKU 2007

Věra Michnová, starostka města

Ohlédnutí za rokem 2007 není vůbec jednoduché. Situace po podzimních volbách v r. 2006 byla velmi vypjatá, nervózní a velmi nekomunikativní.

Byla ustavena koaliční rada města v počtu 7 lidí — 3 SNK, 3 ODS a 1 KDU ČSL, ale zdaleka to koalici nepřipomínalo. Dnes je situace stabilizovanější.

Zastupitelstvo je složeno z 8 SNK, 6 ODS, 3 KDU–ČSL, 3 KSČM a 1 ČSSD.

Rada se schází pravidelně vždy jednou za 3 týdny.

Rada města se sešla celkem i s prosincovým zasedáním 19× a zastupitelstvo 9×. Široké spektrum projednávané problematiky je dáno různými aspekty oblastí života v našem městě.

I přes všechny potíže z počátku, kdy jsme měnili tajemnici městského úřadu, vedoucí OKSVČCR, člena rady, předsedu kontrolního výboru, probíhaly různé demise a přesuny členů v komisích a výborech, máme za sebou kus dobré a zodpovědně provedené práce.

- Byl zpracován a schválen Plán rozvoje města Štramberka na léta 2006—2010.
- Byly zpracovány a schváleny hlavní body rad a zastupitelstev na rok 2007 a jednacích řády.
- Byly ustaveny a schváleny komise rady a výbory zastupitelstva.
- Byl zpracován a schválen rozpočet na rok 2007.
- Byl zpracován a schválen návrh stavebních akcí na rok 2007 a schváleno hospodaření města za rok 2006.
- Byly zpracovány podklady pro Místní program ke zlepšení kvality ovzduší pro město Kopřivnici a obce v územním správním celku.
- Byl projednáván návrh změny č. 3 územního plánu města Štramberka.
- Byl zpracován a odsouhlasen záměr odprodeje obytných domů z majetku města včetně podmínek prodeje.
- Bylo zřízeno dětské dopravní hřiště u ZŠ v hodnotě 60 tis. Kč (30 tis. sponzorský dar Kotouče Štramberk, spol. s r. o.).
- Proběhla kontrola rozpočtu města ze strany KÚ MSK a posléze došlo k nápravě zjištěných chyb a nedostatků.
- Byly opraveny schody k areálu hradu ve výši 339 865 Kč a podařilo se získat na sponzorských darech 333 tis. Kč.
- Bylo pokračováno v Programu regenerace MPR Štramberk (obdrželi jsme od MK příspěvek ve výši 200 tis. Kč).
- Byl zpracován a schválen nový Program regenerace MPR Štramberk na léta 2008—2012
- Podpořili jsme iniciativu na záchranu Beskyd a obdrželi Dekret o uzamčení země Valašské (proti důlní a těžební činnosti v Beskydech).
- Podpořili jsme iniciativu malých obcí a měst proti daňové diskriminaci.
- Byly zpracovány žádosti na poskytnutí grantů na projektovou dokumentaci:
 - na regeneraci Bařin — neuspěli jsme, byli jsme zařazeni jako náhradníci.
 - na kanalizaci Kozina — uspěli jsme ve 2. kole (75 % dotace, což je 240 tis. Kč a 100 tis. nám k této dotaci přidal sponzorsky Kotouč Štramberk, spol. s r. o.).
 - na nové TIC — uspěli jsme v 1. kole (50 % dotace, což je 175 tis. Kč).
 - obdrželi jsme dotaci z KÚ MSK na výměnu konvektomatu ve školní jídelně.
- Městu byly bezúplatně převedeny pozemky v Pískovně a ul. Novojičínské pro výstavbu nových rodinných domků a odstavného parkoviště.

- Byl schválen prodej pozemků v Pískovně developerské firmě za účelem vybudování inženýrských sítí pro výstavbu RD a podmínky prodeje včetně výběrové komise.
- Byla vyhlášena anketa a posléze vyhodnocena se zaměřením na potřebu občanů na parkování, garážování a odstavné plochy na území města. Zúčastnilo se velmi málo občanů.
- Byla sestavena komise pro přípravu akce Regenerace Bařin z řad zástupců města i občanů.
- Byly učiněny kroky ke snížení základu pro vyúčtování TUV a tepla v bytových domech na Bařinách, namontovány komínové hlavice podporující úspory na topení a schválena smlouva o provozování našich kotelen firmou DOTEK.
- Opravily se nejhorší výtluky na našich komunikacích, zejména na Bařinách.
- Byly vyměněny havarijní kotle v bytových domech na Bařinách.
- Jednali jsme několikrát ve věci zátěže občanů v oblasti ŽP se zástupci Kotouče Štrambersk, spol. s r.o. — síla odstřelů, ořesy, prašnost, hluchost aj.
- Byli jsme několikrát ve věci kanalizací na ředitelství SmVaK.a.s a jednali o možnostech vybudování kanalizace např. na Kozině, o úplatném převodu kanalizací na ul. Závěšické, zatím bez kladného výsledku.
- Navštívili jsme MF ČR ve věci získání financí na IV. etapu dostavby a opravy ZŠ, ale neuspěli jsme.
- Kotouč Štrambersk, spol.s r.o. nám sponzorsky přispěl na výměnu bojlerů v MŠ na Bařinách ve výši 50 tis. Kč.
- Schválili jsme akční plán Lašské brány Beskyd na rok 2007.
- Bylo schváleno zřízení organizační složky Dům s pečovatelskou službou na Bařinách v č. 750.

Foto Jaroslav Michna, 2007.

- Proběhly úspěšné kulturní a společenské akce v průběhu celého roku ve Štamberku.
- Proběhla úspěšná turistická sezona — byli jsme prezentováni na několika zahraničních i tuzemských veletrzích ČR.
- Proběhly úspěšně s velkou návštěvností Dny evropského dědictví.
- Proběhly bouřlivé veřejné schůze na Bařinách v DDM, v KD a na Libotíně.
- Podařilo se získat na generální opravu MŠ na Bařinách ze státního rozpočtu částku 2,5 mil. Kč, což je 100 % dotace.
- Kromě výše jmenovaných akcí bylo mnoho těch méně důležitých a méně náročných, ale bylo jich opravdu za ten rok velké množství a nelze říci, že by byly jednoduché.

Oblast investic a projektů:

Za rok 2007 jsme dosud proinvestovali celkem přes 4 mil. Kč.

Z toho z grantů včetně spoluúčasti:

ZŠ a tělocvična 3 461 tis. Kč

Místní komunikace s napojením

na páteřní Trasu Krakov — Vídeň 65 tis. Kč

Oprava schodů k areálu hradu 339 tis. Kč

Ostatní stavební a údržbářské práce 1 586 tis. Kč

Oblast pozemků a nájmu:

V průběhu roku bylo předloženo celkem 41 zpracovaných materiálů týkajících se pozemků 11× koupě, 6× pronájem, 13× věcné břemeno.

Ostatní podrobné údaje jsou zpracovány v kontrole plnění Plánu rozvoje města Štamberka v letech 2006—2010.

Foto Jaroslav Michna, 2007.

PŘEHLED SPOLEČENSKÝCH A KULTURNÍCH AKCÍ V IV. ČTVRTLETÍ 2007

Anna Rašková

V jednom černošském songu se zpívá:

*„Nikdy jsem nebyla v nebi, prý jsou tam zlaté chodníky, nevím,
proto se toulám po zemi a hledám nebe na zemi“.*

Roční doby se střídají, čas běží a nedá se zastavit. Čas utíká každému stejně a je to snad jediná spravedlnost na světě. Abychom svůj život obohatili, je dobré nesesedět jen doma před „bednou“, ale i překonat svou lenost vyrazit za kulturou.

Začal nám pochmurný říjen, ale my jsme se nedali zastrašit a přivítali ho 12. října rozvernými melodiemi na hudebním představení Ples v operetě. Město Štramberk potěšilo všechny milovníky tohoto žánru. Vzrůstající návštěvnost ukazuje vzrůstající oblibu takovýchto pořadů. Divadelní spolky Pod věží a Kotouč uspořádal 13. října v chatě Dr. Hrstky další rozverný večer s harmonikou. Cyklus Hvězdy nad Moravským Betlémem pokračoval 17. října koncertem Michala Pavlíčka a jeho kapely. Pořádal Šmíra–Print s. r. o a město Štramberk.

Neobyčejným zážitkem byl pro všechny návštěvníky 21. října koncert v kostele svatého Jana Nepomuckého ve Štramberku Vivat Carolus Quartus. Vystupovali kytarista Štěpán Rak a recitoval Alfréd Strejček. Pořadatelem bylo Občanské sdružení Svatováclavský hudební festival, Šmíra–Print s. r. o a město Štramberk. Relax v podhůří Beskyd 27. října — 4. ročník štramberkých strašidel s doprovodným programem.

Krásný sluneční podzimní den hostil ve Štramberku agenturu Bastlová s pohádkou O zlé královně. Stalo se tak 1. listopadu a pořadatelem bylo město Štramberk. Na děti a mládež bychom neměli zapomínat. Pro nás dospělé jsme připravili již tradiční akci a to 9. listopadu Posezení u cimbálu. Hrála a bavila nás cimbálová muzika Valašský vojvoda z Kozlovic. 10. listopadu Relax v podhůří Beskyd pořádal 4. ročník Slavnosti mladých vín. 19. listopadu vystoupil v cyklu Hvězdy nad Moravským Betlémem v kulturním domě Richard Tesařík a Yo Yo Band.

Akce Štramberské Vánoce, která má ve Štramberku už mnohaletou tradici, byla zahájena 18. listopadu vernisáží v Muzeu Zdeňka Buriana. Úspěšná a hojně navštěvovaná výstava betlémů byla ukončena 16. prosince.

Předvánoční čas ve Štramberku zahájilo 1. prosince divadelní představení Švec Ondra a princezna Julinka. Uspořádal ho v kulturním domě divadelní soubor Divadlo pod věží. Nechyběla ani tradiční mikulášská nadílka. Tentýž den uspořádal Technoprojekt a. s. na Trúbě ve Štramberku akci s názvem Mikuláš na hradě Štramberk. Děti čekalo spoustu překvapení, pekelné úkoly apod.

Pohádka O zlé královně, 1. listopadu 2007. Foto Jaroslav Míchna.

Cimbálová muzika Valašský vojvoda z Kozlovic: Posezení u cimbálu, 9. listopadu 2007.
Foto Jaroslav Míchna.

Divadlo pod věží: divadelní představení Švec Ondra a princezna Julinka, 1. prosince 2007.
Foto Jaroslav Michna.

Přidťe na pobabu: cimbalová muzika Javorník, 7. prosince 2007. Foto Jaroslav Michna.

Relax v podhůří Beskyd uspořádal 5. prosince v cyklu Hvězdy nad Moravským Betlémem vánoční koncert Jiřího Stivína „Sám se svým stínem“. Klub seniorů ve Štramberku nás pozval na výstavu ručních prací, která se konala ve dnech 7. — 9. prosince. Město Štramberk na uklidnění vánočního shonu pozvalo zájemce 7. prosince na vánoční pásmo na téma vánoční tradice a zvyky s názvem Příklad na pobabu. V programu vystoupila cimbálová muzika Javorník. Ti co přišli, určitě nelitovali. Základní umělecká škola Zdeňka Buriana ve Štramberku pozvala rodiče a své příznivce na Vánoční koncert do kulturního domu 13. prosince. Tradiční Živý betlém uspořádaly divadelní soubory Pod věží, Kotouč, Dětský divadelní soubor 26. prosince v Národním sadě. Živý betlém měl podtitul Od Adventu po příjezd Tří králů. O oblibě této akce svědčí vzrůstající návštěvnost nejen Štramberáků. A jelikož hudby není nikdy dost, 30. prosince Sdružení hudebníků dechového orchestru města Štramberka pozvalo milovníky hudby na Českou mši vánoční od Jana Jakuba Ryby do kostela sv. Jana Nepomuckého ve Štramberku. Relax v podhůří Beskyd — 4. Silvestr pod Trúbou — 31. prosince.

Městská knihovna se zapojila do vzdělávání našich dětí. V rámci knihovnických lekcí navštíví naši knihovnu skoro všichni žáci naší základní školy.

Ke kulturnímu vyžití patří bezesporu i naše kino. Hraje se každý týden v neděli v 18.30 hodin. Nabídka filmů je velmi bohatá a pestrá. Návštěvníci si přišli a jistě přijdou na své. Hrajeme i školní představení. Do našeho kina jezdí také diváci z okolních měst a vesnic.

Přeji všem čtenářům Zpravodaje, aby si při návštěvě kterékoliv kulturní akce připadali jako v nebi.

Štramberské Vánoce, 18. listopadu 2007. Foto Jaroslav Michna.

OD POČÍTADLA K POČÍTAČI

Věra Horáková

Jsou v našem životě postřehy, které si paměť uchovává jako vzácnou relikvii a které se s neomylnou pravidelností stále vracejí. Vracejí se asi proto, že si jejich dění v čase našeho žití rádi přikrašlujeme. Ale všichni také dobře víme, jak nás život rád zbavuje všech iluzí a nic nedává zadarmo. Nezbývá nám, nežli mu iluze tajně a po-tichu chodit krást.

S rychle uplývajícími roky jsou vzpomínky třeba na školní léta těmi nejpůvabněj-šími. Ne, že by většině z nás nadšení prvňáčků vydrželo až do konce školních let, ale přiznejme si, že vzpomínky na školu patří stále do našich snů. A to tak opravdově, že ještě i dnes se někdy ráno probudím se zpcenými dlaněmi po „právě“ dopsané písemce z matematiky.

Stejně to ale byla budova školy s důvěrně známým náměstím ve Štramberku, kte-rou jsem několik let ráno vídala z okna jako první. Když tiše zavzpomínám, vybaví se mi i první školní den. Jasný večer před prvním září plný tepla a těšení se. V pokoji na ramínku visely letní šaty připravené na slavnostní příležitost. Čekaly i bílé po-nožky se sandály. První zklamání přišlo, když jsem se probudila do deštivého a stu-deného rána. Že jsem si nemohla obléknout nové šaty, mi tak nevadilo, ale vidina nenáviděných bílých punčocháčů, které se při každém kroku na nohách ohavně krabatily, mi zkazila slavnostní chvíli. Co to však bylo proti řadě krásných let, i když se mi někdy v oblasti břicha uhnízdil nepříjemný strach a obava ze zkoušení.

Dál však v sobě opatruji zásobu dojmů a různých vjemů, obrázků „staré školy“, jak je budova všeobecně nazývána. Kamenný práh u hlavních dveří, za nimi dů-kladně prošlapané pískovcové schody do vyššího patra. Abychom nemuseli tajně pod lavicí počítat na prstech, ráda si vzpomenu na velké počítadlo, připevněné na stěně s barevně lakovanými koulemi. Stále obdivuji i krásné litinové zábradlí u hlav-ních dveří, na němž jsme nepřetržitě předváděli své „gymnastické“ cviky. Ojedinelá a charakteristická vůně třídy s dřevěným stupínkem, černou tabulí a červenými lin-kami, s velkým dřevěným kolkem pod její deskou. Míhne se mi i prosklená skříň se vzorně urovnanými stohy sešitů a klidně odpočívající rákoskou, běloba úlomků kříd a vůně mořské houby na mazání tabule. Nad katedrou s obrazem pana presidenta Beneše a velkým křížem, který v těch neblahých létech musel být odstraněn a do dnešních dnů se na své místo již nikdy nevrátil. Pamatuji, jak po něm zůstala na zdi jen bílá kontura, která však už nešla odstranit.

Tři řady dětmi „označených“ lavic se sklápěcími sedátky a skleněnými kalamáři. Co to bylo inkoustových kaněk v modře obalených sešitech s velkými, červeně zdo-benými štítky a rozskřípaných špiček na dřevěné násadce.

V koutě s velikými, kovovými kamny, jež za zimních rán tak krásně hřály, kovovým stojanem umývadla a smaltovaným džbánem na vodu, po chodbách se starodáv-nými obrazy s přísným pohledem Komenského nad vším školním hemžením.

Nikdy nezapomenu ani na nenáviděný pach rybího tuku, jehož pořádná sklenice stála vždy v pohotovosti na parapetu okna a působila na mne vždy jako trest. Dlouhá, chladná chodba, vydlážděná velikými kamennými dlaždicemi, sloužila zá-roveň jako galerie. Na stěnách chodby viselo v řadách několik prosklených vitrín s ukázkami „vzorně“ vedených sešitů, výkresů, nebo dětských rukodělných výrobků, které se zvlášť povedly. Rádi a s velkým zájmem jsme si opakovaně na jaře prohlíželi

jarní výstavku bylin v malých lékovkách na dlouhém školním stole. Ne, že bychom je neznali. Rostlo jich všude po okolí dost, ale považovalo se jaksí za povinnost neprojit okolo nich zcela bez zájmu.

Mezi ty příjemné věci, alespoň pro mne, patřilo zbožňované kakao a jeho vůně, šířící se o velké svačinové přestávce celou školou, s čerstvě upečeným rohlíkem pa-na pekaře Hykla.

A tak se po mnoha létech vidím, jak s opravdovou počtenicí a Alšem malovaným slabikářem, které se při útěku s hlasitým boucháním házely v mé tašce a vzorně uvázanou mašlí ve vlasech, denně navštěvuji svoji oblíbenou „alma mater“. Škoda, že „stará škola“ už není školou. Osiřela. Krásná budova zbavená dětských hlasů, plní dnes zcela jinou funkci. Monumentální, krásná stavba vychovala ve svých prostorách tisíce dětí pro život a vyslala do světa i řadu významných osobností.

Jak běžel čas, poznala jsem pak další zajímavé obory učení. Například těsnopisu. Po jazyku českém nejoblíbenějším předmětu, plném tajemných zkratek a čar. Pro nezasvěceného naprosto nepochopitelně tvarovaných, místy zesílených znaků, vkládaných do zvláštních linek. Až do dnešních dnů vysílám do světa tajné kódy, psané často jen v duchu. Přesto, že si dnes zapisuji už jen receptury a důležité informace, používám jej stále, protože těsnopisné samoznaky si moje paměť dobře uchovala a nejde je zapomenout.

Elegantní, černý americký psací stroj Remington se stal na řadu let mým dobrým kamarádem, později i česká Zeta, stejně jako moderní elektrický psací stroj, byli mými společníky a živiteli po řadu let. Pokrok se však zastavit nedá a tak se o dnešní mé potřeby dobře stará klávesnice počítače s malou myší a modrou obrazovkou.

Ale ať už počítáme na dětském počítadle nebo na novodobém stroji, výsledek je pořád stejný. Ušli jsme jen notný kus od břidlicové tabulky k dnešku.

Škola na náměstí, 1. polovina 20. století. Autor fotografie neznámý.

ČEKANKA

Matěj Mikšíček (1815–1892)

Moravské a slezské pověsti Praha, nakl. Kober, 1928, 3. vydání (1. vydání 1843)
jazykově neupraveno

Tam, kde řeka Morava v prvním toku líbezně se pění, pnou se zříceniny starého hradu v pustém lese vzhůru ku blankytu nebeskému. Břečtan vine se okolo kamené kostry, bodláky rozlézají se po zdech vniterných a všeliký hmyz plazí se nyní po oněch místech, kde jindy poklidu a radosti prapor zavíval.

Ale zbytky tyto ukazují ještě na silnou stavbu hradu tohoto, jehožto střechy věžonosné přes vrcholky lesů strmí, a ostatky sloupů, na nichž přehrozná kopule spočívaly, zřejmě vydávají svědectví, že každé lidské dílo se rozpadne. Následující pověst koluje o zříceninách těchto:

Když ještě mrákota pohanská krajiny naše pokrývala, paprsky pravdy mlhou života ještě nepronikly a lidstvo pro každou potřebu boha si tvořilo, bydlel zde starý batůr. Jeho majetkem byl veliký okres země, větší však byly jeho tajné čarodějné vědy. Rozličné vlastnosti bylin a kovů všech znaje a jich používaje, poutal duchy věčnými okovy, a celá říše duchů stála jeho moci podrobena. Ačkoli však už mnohé zesláblé, umírající srdce opět oživil, novou silou roznítíl, anebo zcela zmařil, nemohl sebe sama z rukou matere přírody vyrvati. Duchové noční, oběti své na něm žádající, zahalili zrak jeho věčnou temnotou. Jeduplnou střelou smrtelného kostlivce jsa raněn, objímal ještě dceru svou, do chrámu své tajné vědy ji uváděje.

„Dcero!“ řekl, „provozuj pilně vědu tuto, ale když jaro spojí noc se dnem tak, že ani den ani noc převládati nebude, když země tajné žíly se otevrou, nový život vylévající, a země v barevném šatu opět se zaskvěje: tu žij několik málo dní smutku, Perunovi je obětujíc. Své komonstvo však zcela rozpusť, aby mohl duch tvůj rozčilený tím snáze do vyšších končin ke mně zalétati. To má, pro tebe svatá vůle!“

Čekanka — tak se jmenovala dcera starcova — zachovávala svatosvatě vůli otcovu. Rajská krása, útlé údy panenské oživující, každého k sobě vábila. Její černé lesklé oko, jehožto pohled laskavý proměnění by mohl lidské trápení v radost, jevil, že pod řadry liliovými citelné srdce tluče, lásku jako nejčistší perlu chovající. Od lesů k lesům, od úst k ústům roznášelo se jméno Čekanky, a uznavši ji v krátkosti za nejspanilejší dceru svou, vysílala Morava k ní syny svoje, aby se pokoušeli o takový klenot; ale s raněným srdcem a nezhojitelnou památkou po ní vracel se jedenkaždý zase nazpět.

Ale byl jinoch jeden, jehožto prostý šat citelné a šlechetné srdce kryl. Jeho láska neznala žádné zášti, a když i králové a knížata z daleka ke krásné čarovnici chodili a o její náklonnost se ucházeli, tu svíral ovšem jakýsi bol řadra jeho, ale byl to bol, který jej blažival, nebo příčinou jeho byla spanilá Čekanka, kterou láskou vroucnou, ale beznadějnou vzýval.

Byl to Vravenec, nejvěrnější sluha spanilé dívky. Těto však nezůstala neznáma náklonnost jeho, neboť Čekanka mu srdce prohlédnula. Vlídne patřivala na oči jeho zaslzené, láskou k ní planoucí. Vidouc se tak beznadějně, a přec tak vroucně milována, měla s ním útrpnost; ale útrpnost proměnila se brzo v lásku. I vezme jedenkrát Vravence, nesmírnou laskavostí na velitelkyni svou hledícího, za ruku a táže se ho, co by srdci jeho scházelo, a proč by opadávaly růže tváří jeho? Bledá tvář jinochova zarděla se ruměncem, a srdce mu v těle hlasitě tlouklo; líbaje něžnou ruku její rto-

ma žhoucíma, nebyl s to, aby slzy v oku déle zdržel. Nemohouc už déle citům kloctným vzdorovati, přivine dívka něžnou náručí na překypující nadra milence draheho, neostýchajícího se vyznání lásky jí učiniti. Krásněji neusmívá se ranní slunko na květiny líbou rosou ovlažené, nežli ona na jinocha, nevyslovitelnou blažeností uchváceného a v náručí jejím na zemi a na nebe zapomínajícího. Od nynějška nastaly jim chvíle nejslastnější s nejblaženější; cesta života jejich posypána jest samými růžemi trnuprázdnými. — Ale štěstí není stálé!

Kotouč, mocný v zemi čarodějník, hořel v duchu bouřlivou láskou k Čekance. Jako Vravencovo milování jemně a libě nenadějným životem jeho se vinulo, tak šlehal bouřlivý plamen v prsou čarodějníkových. V divokém lkání ozýval se z jeho út lásky žal. A když v takéto urputnosti o ruku její žádal, byl nejen odmrštěn, ale i s posměchem odbyt; a proto vařila týmž klokotem, kterým předtím láska, nyní pomsta ve všech žilách jeho. Sednuv v zuřivosti na koně svého okřídleného

letaje povětřím, zdál se, jako by všechny hory, od země do mlhavé výšky nebeské se pnoucí, chtěl rozdrtit; ale nebyla mu dána taková moc. Dosáhnuv sídla svého, pohroužil se do přemýšlení, jaká by toho posměchu asi příčina byla? Pomýšlení, že snad už někdo jiný lásky její účasten jest, svíralo zuřivá prsa jeho. Proklínaje soka svého hlasem jízlivým, svolával, až ohlas od skály ke skále se odrážel, duchy sobě podrobené. Tito přinesli zpráchnivělé kosti savců pobitých, jedovaté stupky škaredých bylin, v úskalích marně vzdychajících po světle slunečním, přinesliltěž byliny na měsíci dozralé a lebky dívek, láskou smyslů zbavených, pak z bahen červy a žížaly, a když se to všecko v kotli nad ohněm pěnílo a vařilo, polil tím čarodějník svoje zrcadlo.

Měsíc a hvězdy zůstaly státi u věčném oběhu svém nad hrůzoplým čarodějstvím, a strašná bouře zmítala divě oblaky po nebi. Ve skulinách skalních úpěly sovy a po bahnech skákala bludná světélka; přestrasné to divadlo! Příroda zdála se stonati a chtěla, ač marně, zbaviti se bolu svého. Duchové odtáhli kotel z ohně, čarodějník nabral lžičkou ze hnátu vražedníka udělanou několik kapek toho jedovateho léku, vлил jej do lebky, přimísil v to několik kapek vlastní krve a postříkal tím hranici. Rudé plameny uhasly, a modré, červené a žluté jazýčky poskakovaly kolem zrcadla čarodějného.

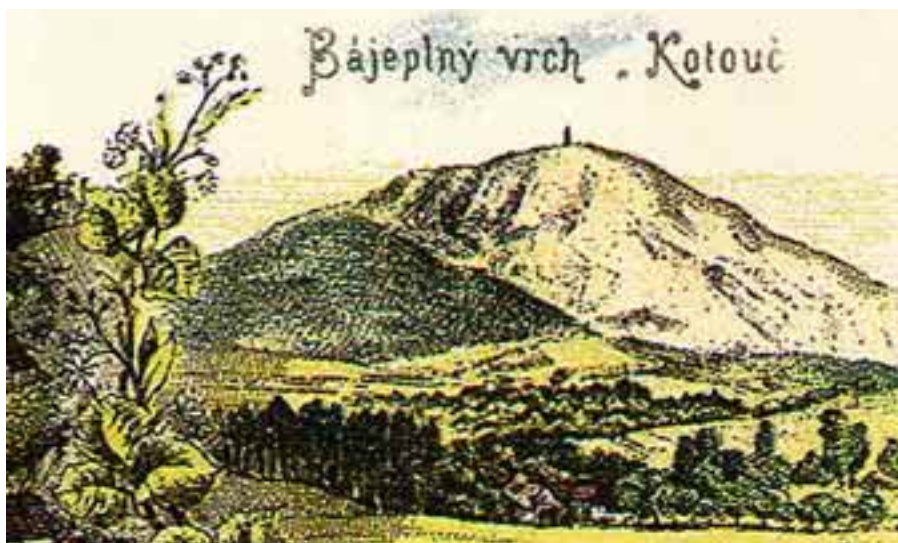
Mlhavé postavy vznášely se vzhůru, a obrysy jejich byly vždy zřetelnější: překvapen uzí čarodějník děv u náručí Vravencově, ana hlavu svou na prsa jeho sklání, a vroucně ji celuje. Jako smyslů zbaven uchopí hmotnou pravici zrcadlo a na kousky je rozdrť. Duchové zmizeli. — „Jinoch se musí v krvi máčeti!“ znělo po lesích jako úsměšek zlých nočních oblud.

Zemí nepoutala už krutá zima, hravý vánek začal opět vanouti a slunko se opět usmívati. Čekance nastaly dnové smutku. Celé služebnictvo rozpustila, by se veselilo, anebo aby byliny pro ni sbíralo; ba i Vravenec musel se s ní rozloučiti. Smutně pohlížela za milencem odcházejícím, jako by ho už více neměla užítí. Proto byly myšlenky její zcela a jenom na milence obráceny; oběť přinesla sice dle vůle otce svého Perunovi, ale myšlenky směřovaly jinam. Toužebně dívala se na onu stranu, kam se Vravenec odebral. Pomalu uplynuly dnové smutku; služebníci se opět scházeli, ale po kterém srdce její nejvíce toužilo, ten nepřicházel. Všickni už byli pohromadě, ale Vravence nebylo na hradě viděti. Srdce jí bázlivé tlouklo, a slzy nejkřutějšího bolu kalily jasné oko její. Rychle běžela pro zrcadlo; bylo však zakaleno. Štěstí lásky okoušejíc a nyní bolnou touhou jsouc trápena, nedbala o zrcadlo, které Kotouč nad ni mocnější věčnou temností zakryl. Hořké slzy prolévajíc a Peruna

o pomoc volajíc, stávala každodenně před zrcadlem. Perun jí však neslyšel, protože ona, vezdejší lásce jsouc oddána, jeho neslyšela.

Ale Kotoučova moc nebyla věčná; jednou musel přece od svého čarodějnictví upustiti. A tu lomcovala ledová hrůza útlou dívkou vidoucí, jak krvavou dýku z prsou miláčka jejího vytahuje a jej do mraveniště zakopává. I oplakávala smrt jinocha věrného, a pomstou proti vrahovi roznicena zaletěla na ono místo, na kterém byl Kotoučův nejohavnější skutek spáchán. Tu svolávala duchy na pomoc, aby se pomstili za zločin ten, a vrhnuvši se na pahrbek, vrazila touž dýku do odhalených, bolem přeplněných prsou svých, v zápasu se smrtí rozhrabala ještě pahrbek a mrtvolu studenou objímajíc, vycedila ke krvi miláčkově krev svou. Čarodějník cíle svého pro tuto vraždu nedosáhnuv, zmatenosti smyslů do náruči padl. Hledal mrtvolu děvinu — naleznuv však jen modrou květinu. Lístky vzteklou zuřivostí oškubané rozházela do větru; ale listy zčervenavše krůpěje plodily. Tu byla moc Kotoučova skončena. Duchové všech propastí a větrův usnesli se zničit čarodějníka. Zdálo se, že se země rozkotá, vrchy se třásly, vichřice strašně zuřila. Mraveniště začalo se pohybovati, a mravenci rostli vždy víc a více do výšky, až spolčivše se s duchy, pronásledovali vražedníka. Žhoucí krůpěje krve vyschly v žilách jeho, oko jako divoká koule se koulelo, naběhlé žíly ochably a postava jeho stala se nočním strašidlem. Nemoha uprchnouti pronásledovníkům svým, uvrhl se do propasti bezdné a pohřbil se tu na věky; duchové házeli však za ním hory a skály, takže se nad mrtvolou jeho brzo veliký kopec vypínal, pod kterým teprv tenkrát pokoje naleznuv, když mnichové nábožní čarodějnictví vypudili a na onom vrchu kapli Panny Marie vystavěli.

Kopec tento byl nazván Kotouč a dosaváde tak slove; květina čekanka také se zde ještě vyskytuje, jejížto květ ostrá šťáva mravenců červeně barví. Povídá se v tamním okolí, když milenci zvláště před svatbou čekanku modročervenou spatří, že v manželství nešťastně žijí.

Dobová pohlednice (detail), r. 1898.

„(...) Jako starý turista jsem se vydrápal, může být, deset razů na Kotůč, vám tak blízký, na němž žil za mých mladých let překrásný motýl Apollo, než ho lidská ziskuchtivost vyhubila. Též jsem na Kotůči hledával vzácnou bylinku — devaterník skalní, který jinde na Moravě neroste — ale jsa živočich nedozíravý, nikdy jsem ho nenašel.“

Petr Bezruč (15. září 1867 — 17. února 1958) z dopisu Emilu Hanzelkovi,
10. ledna 1948

O TATARSKÝCH UŠÍCH NA KOTOUČI

e východním cípu Moravy na východ od Nového Jičína leží město Štramberk. Nad ním zvedá se kopec Kotouč se zříceninou hradu. Z toho bývalého sídla pánů z Kravař nejzachovalejší je kulatá věž, „Trúba“ zvaná, zdaleka viditelná.

O vrchu Kotouči zachovaly se některé pověsti. Jedna z nich vztahuje se ke vpádu Tatarů na Moravu v XIII. století: Tataři, národ asijský, žlutého plemene, podnikli r. 1237 velikou válečnou výpravu do střední Evropy. V jižním Rusku se usadili a tamodtud podnikali veliké nájezdy na západ. Tak vnikli do Uher a do Polska. Poláci se jim postavili na odpor, byli však poraženi u Lehnice a Tataři vtrhli podél řeky Odry na Moravu. Předcházela je strašlivá pověst o veliké ukrutnosti, s jakou zacházeli s poraženým protivníkem. Tak prý také uřezávali křesťanům uši a po bitvě u Lehnice poslali prý chánu svému do Asie devět pytlů nasolených uší jako důkaz vítězství.

Když přišly první zprávy o vpádu Tatarů do krajiny štramberské, lid v hrozném strachu utekl se na vrch Kotouč. Tam zřízeno na rychlo opevnění, jaké jen možno bylo; Tataři v několika dnech byli už v kraji a rozložili se táborem u Kotouče, oblehli vrch, na němž křesťané hledali záchranu.

Ustrašení křesťané hleděli s vrchu na ležení tatarské, v němž mezi stany hemžilo se nepřátelského vojska jako mra-

venců; byli jisti, že útok Tatarů nedá na sebe dlouho čekatí.

Nastal večer. Dole v táboře planuly ohně, pohled na ně ještě větší strach naháněl křesťanům. Tu kněží, kteří tam byli s nimi, povzbuzovali lid, aby na kolenu prosil Boha o záchranu před zlými pohany. I poklekl všecken lid a od večera se modlil. Strachu však mezi ním neubývalo, očekáváno, že ráno Tataři poženou útokem na Kotouč.

Tu objevil se na západním obzoru černý mrak, rostl a rostl, roztáhl nesmírná svá tmavá křídla nad krajem. Objevovaly se blesky, začalo hřmít a bouře přichvátala v malé chvíli. Spustil se hrozný liják, ale jen nad ležením tatarským. Blesky byly do stanů, déšť se lil, mezi Tatary nastal hrozný zmatek. Křesťané na vrchu počali nabývati myslí vidouce, jak se živly, oheň a voda spojily ke zkáze pohanů. Tu někoho na vrchu napadlo, jak učiniti, aby zkáza Tatarů byla úplná. Pod zástitou noci a bouře bylo možno dostatí se na jedné straně s vrchu. Houfec silných mužů pospíšil tedy k nedalekému rybníku a s velikým úsilím počal prokopávati hráz. Odkopaná hráz povolila, hrozný přívál vody řítí se v tu stranu, kde bylo tatarské ležení. Síle proudu nebylo možno odolati; lidi, koně, stany, všecko unášely dravé vlny. Bouře zatím ustala, ale voda z velikého rybníka dokonala zhoubné dílo.

Křesťané na vrchu Kotouči děkovali Bohu za zázračné zachránění. Když vzešel nový den, viděli, jaké spousty způsobeny byly v tatarském ležení. Pokácené stany, mrtvolý lidi a koní pokrývaly místo, kde předtím bylo ležení tatarské. Ani jediného živého nepřítelě nebylo viděti. Bylo jich však jistě málo, kterým se podařilo zachrániti se útekem.

Nad krajinou vzešel krásný letní den, slunce se smálo s modrého nebe, lid na vrchu Kotouči radoval se ze svého zachránění. Byl právě svátek Nanebevzetí Panny Marie. Krajina byla zbavena Tatarů. Ale také ostatní houfy tatarské

opustily zakrátko Moravu, kde jim český král Václav I. zabránil v dalším postupu, a obrátily se do Uher, kde se spojily s druhým vojskem tatarským. Morava byla zachráněna.

O svátku mariánském, ve který podle pověsti zachránění byli křesťané zázračně na Kotouči, koná se na tom vrchu každoročně pout; pro ni odedávna pekli perníkáři perníkové „tatarské uši“, připomínající krutého nepřítele, jenž ohrožoval Moravu. —

Zcela podobná pověst o zázračném zachránění domácího lidu moravského před Tatary v r. 1241 vypravuje se také o vrchu Hostýně, taktéž ve východní Moravě, kde ještě dnes viditelné jsou stopy opevnění na temeni vrchu. Zdá se, že bylo tam zřízeno hradiště, do něhož v čas vpádu nepřátelského mohl se utéci lid z celého okolí i se svým movitým majetkem.

PRAMEN:

Adolf Wenig *O Tatarských uších na Kotouči* (Moravskoslezské pověsti, nakl. Mazáč Praha, 1933, kresba Josef Wenig)

MODRÉ ZÁTIŠÍ

Věra Horáková

Poslouchám z dálky dlouhé řady let tiché vyprávění chvíle, kdy jsem jako dítě mohla přes rameno sedícího otce pozorovat na mezi v polích slabé tahy tužkou po hladké ploše jeho skicáku. Čáry zpočátku velmi slabé jako vlas. Teprve až si byl jistý, že jsou umístěny správně, mohl zesílit konturu hor ležících před námi na zvlněném horizontu. Při práci zpravidla hovořil jen velmi málo. Pochopila jsem, že odpovídat na všetečné dětské otázky jej rozptyluje a ruší. Celou dobu si jen potichu písal. Byla to většinou stále stejná melodie a na otázku, proč nezmění repertoár, odpověděl krátce, že vlastně ani nevnímá, co se uhnízdlilo v jeho hlavě. Dovedl se totiž zcela odloučit od skutečnosti.

Jarní počasí s vycházkami do přírody se nikdy neobešly bez bloku a tužky. Pak přišel čas léta, čas malování v pleněru, pod klenbou oblaků, často věrně přenesených na plátno. Pak postavil svůj stojan uprostřed přírody a vydržel tak pracovat hodiny, aniž pocítil únavu a hlad. Býval od sluníčka osmahlý jako beduín, ale šťastný. Pak se přicházel domů pochlubit svým dílem.

Tvořil-li obrázky v blízkosti domova, s hrdostí jsem pozorovala své vrstevníky, kteří si obdivně prohlíželi všechno to potřebné malířské náčiní. Bylo to několik skleniček s různými, pro nás tajemnými tekutinami a oleji, které mu pomáhaly konat ony divy a na desku či plátno přenést jedno z kouzel Štramberka. Nejvíce mne lákala a dodnes láká rozevřená kazeta plná různě pomačkaných tub, označených štítky s podivnými jmény jako kraplak, siena pálená, ultramarín, puzuola, kobaltová modř i ostatních všech těch podivných názvů.

Věrnými a důvěrnými přítelkyněmi po všechna léta se mu stalo několik dřevěných palet, umístěných v příklopné desce malířské skříňky. Ohmatané tisíci doteky prstů, vyhlazené nejvíce v otvoru okolo palce, promaštěné kopečky barev a vonící krásně terpentýnem. Tou zvláštní směsicí vůní byla označená i celá naše domácnost. Neznal však ostrých a kontrastních barev. Často jsem pozorovala, jak váhavě do ruky bere tubu, aby z ní vytlačil proužek barvy a pak dlouho míchal s jinou, dokud nezvlnil právě ten odstín, na který čekal.

Denně při ranním rozbřesku se dívám na zátiší, kterému říkám „modré“. Ze tmy pomalu vyplouvá jako loď s oblémi boky hliněný džbán s polní kyticí, zachycený nevtíravými, namodralými barvami. Prostou ozdobou je kvetoucí bílý, křivka několika stébel trav, blankyt kvetoucí čekanky doplňuje nachová barva obyčejného bodláku a žluť vratiče. Skupina podivných „květů“ vyniká na teple okrovém pozadí. Motivy obyčejných květin často a rád vyhledával, stejně jako prosté motivy polních cest, úvozů s rozkvetlým bodláčím pod vysokou letní oblohou, pak kouzlo žní pod Štramberkem, nejlépe se scenérií, z níž z dálky vystupuje šedý kámen milované Trúby. Z obrázků je zřetelně znát, jak po celou dobu svého života si uvědomuje citovou závislost na okolní krajině, kterou tak rád vidí.

Štramberk se svou nenapodobitelnou krásou v něm bude vždy mít svého věrného obdivovatele, přítele a diváka ze všech možných pohledů.

ŠTRAMBERK A NĚMECKÁ OKUPACE

1939–1945

poznámky a úvahy o nejtěžší době našich národních dějin ve světle vzpomínek a archivních dokladů
Josef Adamec

část XI.

A JE PO VÁLCE...

Motto:

...Svoboda je náročná, neudrží se sama od sebe. Končí právě tehdy, když se pokusí být bezmezná.

Joseph Kardinál Ratzinger: Naděje pro Evropu

Na úvod dva citáty. Nejdříve vzpomíná Vojtěch Michálek: „Hned v prvních májových dnech roku 1945, 3. května, opustil poslední německý starosta za okupace, dr. Kutschera, Štramberk a odjel do Nového Jičína. Před odchodem dal klíče od radnice mně. Vlády na radnici jsme se od 4. května ujali my, Češi, spolu se mnou i Vláda Hykel. Snažili jsme se řídit život v obci, vydali výzvu k občanům o zásobování, dodávkách mléka, šetření obecního i soukromého majetku, chování za náletu a dělostřelecké palby... Národní výbor se sešel 7. května, byl již připraven v době okupace. Tvořili jej tyto občané:

Michálek Vojtěch, předseda, čp. 347

David Josef, úředník, čp. 36

Feix Josef, zámečnický, čp. 579

Hlaváček Josef, zámečnický, čp. 621

Hykel Vladimír, obchodník, čp. 245

Kelnar Josef, dělník, čp. 83

Marek Alois, kovář, čp. 482

Mikulenka František, zámečnický, čp. 156

Škop František, čet. strážm. v. v, čp. 602.

Škrda Josef, ředitel školy, čp. 601

Zelík Jaromír, stavitel, čp. 572

V tomto národním výboru nebyla komunistická strana zastoupena. Byl proto 11. 5. doplněn o dva členy strany — Jindřicha Tománka a Rainholda Adamce. Takto vytvořený národní výbor byl složen ze zástupců všech politických stran a politických vězňů.

Nyní dejme prostor obecní kronice: „Hned po osvobození města Rudou armádou dne 6. května 1945 formovala se ve městě organizace KSČ. Svoje středisko měla tehdy v Katolickém domě na náměstí...“ „Po prvé vystoupili štramberští komunisté v den 4. výročí napadení SSSR německými vojsky 20. června 1941. Sraz byl

v Katolickém domě a v 18 hod. byl odchod k pomníku padlých. V průvodu bylo asi 100 osob. U pomníku promluvil o bojích a vítězstvích SSSR s. Cyril Hykel ml. Brzy nato se konala ustavující schůze KSČ, na níž byl předsedou místní organizace zvolen Cyril Hykel ml.

Ve Štramberku byla ustavena Socialistická jednota. Zápis o její ustavující poradě se nedochoval... Jejími členy byli 3 členové KSČ: Vladimír Rajnoch, Jaroslav Michna a Cyril Hykel ml., 3 členové soc. dem.: Josef Bayer, Vojtěch Michálek, Adolf Hruškovský, 3 členové nár. soc.: Jan Lichnovský, František Mikulenka a Vladimír Jurák. Předsedou byl zvolen Josef Bayer, zapisovatelem Cyril Hykel ml. Na schůzích jednoty byly probírány důležité otázky, týkající se života v obci, zásobování, ustanovení lékaře, změn zástupců politických stran v MNV, ustanovení vedoucích v místních školách, záležitosti Němců, hlavně těch, kteří žádali přiznání čs. státního občanství...“.

Na dalších stránkách kroniky se dočteme o poválečném zahájení práce v cementárně i ve vápenkách i o zahájení vyučování ve školách. A že už začátkem června oznamuje zahájení činnosti Klub čs. turistů. Ustavující schůze se konala 24. června. Předsedou byl zvolen MUDr. František Šíl, místopředsedou František Kutáč, jednatelem Adolf Bartoš a pokladníkem Alois Holub. I noviny Hlas, deník čs. strany lidové, 15. 7. v č. 51 napsal: „Celý výbor Klubu chce nyní horlivě pracovat pro propagaci města Štramberka, které může znovu sloužit českému obyvatelstvu, jež podnes nezná ani jeho koupaliště, umístěné mezi lesy, útulnu u Trúby, nyní již přístupnou českému obyvatelstvu z celého kraje...“

Život ve Štramberku tedy pomalu vplouval do poválečných poměrů, Štramberáci usilovali o očistu od zrádců a kolaborantů. Doba byla hektická, docházelo i k mnohým nepředloženostem, k vyřizování i osobních účtů, pramenících leckdy z nepodložených pomluv či udání.

V té době nebylo zvláštností nařknout poctivého, bezúhonného občana a obvinít jej třeba z kolaborantství. I taková cesta vedla k cíli. Dnes se o těchto skutečnostech dovídáme z literatury, pamětí politiků, generálů i jiných účastníků odboje po dlouhá léta šikanovaných a umlčovaných. Otevřenost, upřímnost a vždy zásadový postoj přivedly mnoho poctivých lidí do řad těch, jež se stali obětí různých intrik. Noví lidé potřebovali cestu volnou.

Tuto skutečnost potvrzovali pamětníci, žijící v exilu. Pavel Tigrid psal, že v onom rozhodujícím prvním roce po osvobození republiky, „táhly zemí nespravedlnost, surovost, malost a msta....o tom, kdo byl Němec, kolaborant či zrádce rozhodovaly národní výbory, revoluční gardisti, udavači nebo i opravdoví kolaboranti, kteří narychlo vstupovali do KSČ...“ Bylo tomu tak i ve Štramberku.

Mnozí z těch, jimž Prozřetelnost, která řídí osudy každého jednotlivce a jimž popřála, aby se z nacistických kriminálů vrátili, byli šťastni, že se dočkali ukončení zvrhlého německého režimu a pomohli při tvoření národního výboru a pomáhal i při tvoření nové ČSR. Ale mnozí byli také ve velice krátké době zklamáni.

Dochované archivní materiály alespoň částečně umožní nahlédnout do atmosféry zjiřtřené doby v prvních dnech a měsících po skončení hroznř váłky. Od třch dnř, kdy se obnovovalo nejen váłkou rozvrácenř hospodářství, ale i morální hodnoty společnosti pokřivenř šesti lety nacistické okupace, ubřhlo už plných 60 let.

Prožitř utrpení a nezhojenř křivdy spáchanř okupanty a jejich pomahači přeží-
vají u pamětníků dodnes. I dnešní generace by měly o tř době a lidech vědět. Žít s vědomím minulosti má pro budoucnost veliký význam. Po osvobození se dostávali k moci i lidé, jejichž minulost, metody a cíle nebyly vždy čistř. Tato revoluční do-
ba umožňovala nekalř zpřsoby, jak ze špatného udřlat dobré a naopak.

Ještř po padesáti letech 86letý zeř Vojtřcha Michálka doplňuje své vzpomínky: „Co ten člověk (Michálek) vystál sekýrování od Němcř, několikrát v noci ho volali buď k informaci, nebo za incidenty, za které nemohl, ale oni ho činili odpovřdnřm, nakonec ho zavřeli jako členu organizace, která připravovala povstání. Bylo jich několik, táta se vrátil po dva a půl roku, tři popravili, Josefa Špačka, Oldřicha Hrstku, Karla Jaška. Později se vrátil ještř Petr Socha, Vláďa Hykel, Adolf Bartoš... Po návratu z lágru byl táta totálně nasazen do Tatry v Kopřivnici... Pohoda a klid po 6. kvřtnu dlouho nevydržely. Až se udřlal na radnici pořádek a začínalo se vplouvat do mírovřho života, jednoho dne přišel k Michálkřm do chalupy jeden z partyzánř s autem a neomalenřm zpřsobem, jako po nějakřm klukovi, vymáhal po Michálkovi klíče od radnice, že mu nepatří a že už tam nemá co hledat!“

V sobotu 19. kvřtna byl Vojtřch Michálek donucen odstoupit z funkce a odevzdat klíče od radnice a pokladny. Snad také proto, že odmítl vyznamenat některř „party-
zány“, o jejichž činnosti si myslel něco jinřho, než se uvádřlo.

20. kvřtna na veřejnř schřzi občanř v Katolickřm domř byl zvolen nový národní výbor. Jeho předsedou se stal Alois Randřsek. Další členovř: Vojtřch Michálek, Vladimřr Hykel, Theodor Chuda, Alois Sopuch, Vladimřr Rajnoch, Robert Tyleček, Jaroslav Jašek, Vojtřch Rřdel, Josef Hlaváček, František Mikulěnka, Ladislav Grossmann, Andřla Najvarovř, Rainhold Adamec, Jaroslav Bartoš, Vladimřr Šmahlík. 4. června dochází k dalři zmřně, za Andřlu Najvarovřu přichází Aloisie Rajnochovř, vdova po popravenřm Karlu Rajnochovi.

20. června se koná schřze MNV, na nřž všechny politické strany doplňují své zastoupení tak, že KSČ má 11 členř, sociální demokratř a národní socialistř po 7 členech, a strana lidovř 6 členř. V prvnř schřzi reorganizovanřho MNV 28. 6. zvolen předsedou znovu Alois Randřsek, prvnřm místopředsedou Vojtřch Rřdel, druhřm místopředsedou František Mikulěnka a třetřm Petr Hanzelka. Jako odborníci zůstávají v MNV Vladimřr Hykel (zásobování) a Jaromřr Zelík (stavebnictví). Při MNV bylo zřřzeno 16 referátř. Podle novřch smřrnice vydanřch vládou, zvolen byl národní výbor 13. zřřř. V nřm byly všechny čtyři strany zastoupeny paritně po sedmi členech. Sdružení politických vřzňř a Svaz českř mláďeže dostali po jednom členu. Předsedou zůstával nadále Alois Randřsek.

Tím vlastně končí rušné období osvobozovací s odstraněním nejhorších následků okupace. Začíná budování lidově demokratické republiky Čechů a Slováků.

Je historickou skutečností, že v poválečných tzv. „lidových demokraciích“ dominovali už od sklonku války v mocenské sféře komunisté. Jejich moc byla podepřena přítomností nebo vlivem sovětské armády. Po válce komunistický režim v Československu proslul také tím, jak zacházel s domácími odbojáři i zahraničními vojáky. Na propuštění z kriminálů a rehabilitace museli čekat desítky let. Mezitím byli vymazáni z dějepisu a v propagandistické publicistice i jiné literatuře figurovali jako nezodpovědní dobrodruzi, vypočítaví kariéristé nebo placení agenti imperialismu, jimž šlo o vše jiné, než o budoucnost republiky.

Po desetiletích lze tyto otázky zodpovědět snadněji než brzy po válce. Dnes už víme, jak si komunisté byli vědomi slabosti i naivity ilegálních organizací a jak se proto snažili jednak diskreditovat demokratický odboj, jednak zfabrikovat legendy o vlastní minulosti.

Dnes už také víme, že druhá světová válka byla největším a nejstrašnějším konfliktem v lidských dějinách. Během tohoto konfliktu se odehrával i náš osvobozenecký zápas, který prověřoval hodnoty a charakter lidí, sociálních skupin i celých národů.

Naši lidé bojovali na domácí půdě i v zahraničí — všude, kde se k tomu naskytlá příležitost. Význam zahraničního odboje byl násoben i tradicí, kterou založil T. G. Masaryk v zahraničí za první světové války a korunoval vytvořením Československé republiky v říjnu 1918. Druhý odboj byl veden pod československou vlajkou a aktivně se ho zúčastnili jak Češi, Slováci, Rusíni i občané ostatních národností.

Nejpočetnější složkou zahraničního odboje byli vojáci — příslušníci čs. vojenských jednotek, které se zformovaly na území spojeneckých států. Zahraniční odboj splnil se ctí své poslání. V čele s prezidentem Edvardem Benešem a zahraniční vládou, v plodné spolupráci všech exilových složek a s přispěním krajanů se významnou měrou zasloužil o to, že osvobozené Československo mohlo v poválečném světě zaujmout čestné a rovnoprávné místo po boku vítězných zemí.

Složky domácího odboje byly výrazem skutečnosti, že se lid doma nepoddal okupačnímu násilí, že nesložil ruce v klín před hroživou fašistickou mocí a že nečekal trpně na své vysvobození.

Významnou součástí domácího odboje byla Obrana národa. Byla silnou organizací v rámci celého protektorátu, byla silná i na Ostravsku. Zrodila se velmi rychle po okupaci a dosáhla i do nejvzdálenějších beskydských a valašských vesnic. Mohla pro lidi znamenat nejistotu, nebezpečí smrti, avšak nabízela svobodu. Mnozí se skutečně vydali po této cestě a mnoho z nich cestou zahynulo. Zničena byla i organizace sama, na její místo však nastoupily jiné organizace, jiní lidé. Především na tyto lidi jsem chtěl vzpomenout, na lidi, kteří se nebáli a ve složité době pod hrozbou smrti přijali na sebe břemeno národní odpovědnosti.

Dnes s odstupem let můžeme říct, že plánovaný a neuskutečněný převrat musel zklamat, protože v dané době organizace nedisponovala zbraněmi, chyběly zkušenosti a potřební schopní velitelé. Můžeme kritizovat slabou úroveň konspirace a nevhodně pevnou strukturu. Je třeba si však uvědomit, že tehdejší členové ON nevěděli to, co víme dnes. Nevěděli, že válka bude trvat šest dlouhých let, že vojenská síla Spojenců k porážce Německa zatím nestačí, nevěděli, že k porážce nacismu se musí spojit celý svět.

O jedné věci však věděli jistě: že jejich vojenskou přísahu nikdo nezrušil. A tak nastoupili na nejtěžší válečnou frontu, tam, kde nepřítel mohl být všude a mohl to být kdokoli. Avšak bojovníci ON nezaváhali, třebaže na jejich bojištích nevybuchovaly miny a nekvílely výstřely. Byla to tichá fronta druhé světové války, fronta, na níž se umíralo.

SLOVO ZÁVĚREM

Války jsou určitě neštěstím, k němuž má lidstvo mimořádně vynikající vlohy.

John Steinbeck

Řada místních občanů už v onom trudném mlhavém podzimu roku 1938 začala chápat, co se na ně valí. Cítili přímo bytostně, že nelze trpně a mlčky přihlížet, že se musí proti tomu, co se chystá, postavit. Tenkrát ovšem nemohli ani tušit, že budou jenom kapkou v moři odporu proti fašismu, který usiloval o ovládnutí světa. Mnozí štramberští občané brzy pochopili, kde je jejich místo. Nebyli to však jenom komunisté — jak se po osvobození začali hlásit o své prvenství — byli to převážně občané bez příslušnosti k této straně, většinou úplně bez politické organizace i bez rozdílu náboženského přesvědčení, přidali se i jednotlivci ze stran jiných. Je smutnou skutečností, že teprve v dnešní době — po více než půlstoletí — se mohla široká veřejnost dozvědět pravdu o odboji za druhé světové války v celé šíři, že až v poslední době mohlo být po zásluze oceněno úsilí mnohých Štramberáků v odporu proti okupaci zdejších ryze českých krajů i proti následné nadvládě hitlerovských okupantů.

Žel, že drtivá většina prvních odbojářů se polistopadových dnů nedočkala. Už se zdálo, že jejich jména, odvaha a činnost upadnou v zapomenutí. My, kteří tu dnes žijeme, nesmíme dopustit, aby se zapomnělo na ty, kteří se přičinili o uchování české tváře našeho města. Málokdo ze střední a mladé generace dnes ví, že když Hitler vzal po Mnichovu „pod ochranu“ tzv. německé oblasti, včetně Štramberka, bylo v roce 1938 z třiapůltisíce jeho obyvatel pouhých 46 Němců! Dnes už legendární a i v této publikaci zmiňovaný výrok jedné prosté občanky dokládá veřejné mínění ve Štramberku. Na výzvu německého starosty na obci, aby mluvila německy, klidně prohlásila: „Ja sem jak ten firer, un enem německy a ja zas enem česky, nebo my in-ač něumimy“ Mnoho takových obyčejných lidí, lidí, kteří se aktivně či jakýmkoli způsobem zapojili do odboje, upadlo v zapomenutí. Hrdinství těchto lidí bylo příkladné, a to zvláště v době, kdy komunisté ještě hlásali, že válečný konflikt představuje vzájemný střet imperialistů, s nímž proletariát světa nemá nic společného.

Po válce se ale vzpomínali a oslavovali právě komunisté, ti pozdější, partyzáni, o jejichž činnosti se veřejné mínění ve Štramberku nevysslovovalo zrovna pochvalně.

Odbojové hnutí ve Štramberku nebylo zanedbatelné. Petr Socha ve svých poválečných vzpomínkách připomínal, že Štramberk se několikrát dostal do hlášení, která německé bezpečnostní složky posílaly na vyšší místa. „Hnutí odporu i ve Štramberku způsobilo německým úřadům řadu potíží — jak skupinou Obrana národa, tak později i partyzánskou skupinou. I v nacistických fondech je možno všimnout si poznámek, vztahujících se i ke Štramberku. Např. vládní rada dr. Feika a dr. Kulzzer ve zprávě pro říšského místodržícího v Liberci dne 3. 1. 1941 uvedli: „Odhalení a vyšetřování bývalého českého hnutí odporu, jež bylo v Sudetech široce rozvětveno, zatím skončilo, 65 obviněných bude předvedeno k soudu...dosud ještě neskončily akce vedené již delší dobu státní policií v Opavě proti ilegální KSČ...“ Ve zprávě ze dne 4. 2. 1943 v bodě 8 píše informátoři o sbírkách lyží pro vojsko na sovětské frontě: „...Výslovně záporný postoj zaujali ve Štramberku, okres Nový Jičín, kde od 2 500 obyvatel byly odevzdány jenom jedny lyže.“ A 7. 3. 1943 hlásí zpravodajové: „...V uplynulém měsíci byla vypátrána ilegální komunistická skupina ve Štramberku a Kopřivnici...zatčení jsou vesměs Češi, zaměstnaní v kopřivnické Tatře...“ 6. 7. je v hlášení uvedeno: „...akce proti ilegální české komunistické straně v závodě Tatra (ze Štramberka a Kopřivnice), jak o ní bylo referováno v minulé zprávě, je ukončena. Celkem bylo zatčeno 67 osob a odevzdáno soudu...“

S odstupem času se připomínají některé skutečnosti v jiných souvislostech než se udály a byly prožity. Dnes jsou zřejmé i události, kterých bylo možné se vyvarovat, nebo jiné, které byly uskutečněny záměrně, s úmyslem ne vždy čestným. Příslušníci těch generací, které toto období neprožili, nemají morální právo soudit jednotlivce a jejich chování, mají však právo znát pravdu. Pravdu objektivní, to znamená, že musí slyšet obě strany a ne pouze jednostranně podávané informace.

Dnes už je možné říci, že hodně nečestných lidí, funkcionářů komunistického aparátu, zneužívalo svého postavení a neomezené moci na prosazování svých osobních zájmů bez ohledu na veřejné mínění. Zneužívání poválečného vedoucího postavení komunistické strany ve společnosti bylo prováděno za aktivní pomoci orgánů činných v trestním řízení. To se dělo od prvých poválečných dnů až do listopadu 1989. Proto je dnes často slyšet hlasy obviňující členy KSČ. Po pravdě je třeba přiznat, že vedoucí postavení KSČ zneužívali nejen dosazovaní „vůdcové“, ale i mnozí bezpartijní a členové jiných politických stran, kteří byli jakýmkoli způsobem spojeni s vedoucími činiteli stranického aparátu.

Tak tomu bylo i ve Štramberku. Našli se jedinci, kteří v období první republiky patřili k různým politickým stranám, v době okupace dovedli sympatizovat i s Hitlerem a po osvobození z nich byli aktivní členové strany — pochopitelně zase té vládnoucí, komunistické. A měli teplé místočko, zajištěnou existenci i perspektivy pro své potomky. Je skutečností, že v této pokřivené době kvetlo rodinkaření, korupce, úplatkařství, protekcionismus. To vše nahrávalo nejen komunistům, ale i lidem necharakterním, nečestným a podvodníkům (ale to vše můžeme pozorovat i dnes, několik let po revoluci roku 1989).

MEMORANDUM
Petras 7/4
1949

**Dne 2. prosince 2007 zemřel pedagog, výtvarník
a dlouholetý člen redakční rady Zpravodaje města Štamberka**

pan Vojtěch Petráš,

nar. 18. ledna 1912 ve Štamberku.

VZPOMÍNKY NA NAŠEHO PŘÍTELE VOJTĚCHA PETRÁŠE

Bohumil Kresta

Dříve, než jsem se osobně seznámil s panem Vojtěchem Petrášem, poznal jsem jeho bratra, kterého všichni oslovovali Slávku; jeho plné jméno bohužel neznám. Jednou mi Vojtěch Petráš vyprávěl celý bratrův životní osud.

S panem Vojtěchem Petrášem jsem se seznámil prostřednictvím našeho souseda Aloise Sochy. Spolu jsme si rozuměli nejen jako dobří sousedé, ale také jako hudebníci. Jednou se Lojza u nás zastavil a požádal mě, abych s ním šel navštívit nové sousedy. Pan Petráš byl s ním nějak spřízněn. Neodmítnul jsem a šli jsme rodinu Petrášovu navštívit. Psal se rok 1945.

Paní Petrášová nás velmi srdečně přivítala, a tak jsme se s rodinou Petrášovou i s malou holčičkou, kterou si s sebou přivezli z Čech, natrvalo spřátelili. S panem Petrášem jsme se ještě blíže seznamovali, když jsme navštěvovali ve Štamberku mužský pěvecký sbor. Na přání jsme ještě s některými dalšími členy sboru poskytovali hlasovou podporu při hudebních vystoupeních také mimo Štamberk (Příbor, Nový Jičín). V roce 1950 byl pan učitel Petráš tehdejším ředitelem školy (ZDŠ) požádán, aby ve škole vytvořil zájmový pěvecký kroužek.

Tenkrát mne pan Petráš požádal o pomoc při zahájení tohoto kroužku. Nemohl jsem odmítnout. Nějaké zpěvacké postřehy jsem měl ze své praxe při řízení v některých spolkových divadlech, a to jak operet, tak zpěvoher. Nebyla ani výjimka navičovat a řídit také chrámový sbor, když místo varhaníka nebylo ještě obsazeno. Takto jsem vypomáhal od roku 1945 až do konce roku 1948. Za pomoc při zahájení pěveckého kroužku mi byl pan Petráš velice vděčný. Však to také byla moje první a poslední účast ve školním kroužku. Dne 1. října 1950 jsem nastoupil do základní vojenské služby. Jak dlouho vedl pan Petráš tento kroužek, nevím. Na toto téma jsme se nikdy nebavili.

Po návratu z vojenské služby jsme s maminkou šli na hřbitov. Ze hřbitova jsme se šli podívat na „Kamenařskou“ kapličku s novým obrazem sv. Jana Křtitele od pana Petráše. Při zpáteční cestě jsem neopomenul navštívit Petrášovu rodinu. Projevil

jsem obdiv nad jeho dílem a popřál ještě více zdařilých obrazů. Řekl mi, že k namalování ho přiměl můj bratranec Čeňa Socha. Zdůraznil, že jeho přesvědčování už déle nemohl odolat. Což o to, řekl, materiálu jsem měl dost, ale námět nebyl. Někteří kamenáři mu přinášeli jako předlohy různé obrázky sv. Jana, ale všechny byly zasazeny do biblického prostředí. Pan Petráš chtěl umístit sv. Jana do Štramberka a k tomu ho inspirovala podstropní malba Jano Koehlera ve štramberském kostele. Přesto, že měl dostatek hezkých obrázků, rozhodl se začlenit osobu sv. Jana do štramberského prostředí, v dětském věku, s beránkem a pastýřskou holí ukončenou křížem. Jsou to významné náboženské atributy. Beránek zosobňuje Krista a pastýřská hůl je oporou při šíření Kristova učení završeného mučednickou smrtí. Jak jednoduché a srozumitelné. Kaple ustoupila těžbě a obraz byl u nás uchovávan po dobu dvaceti let. Až jednou nás navštívil pan Petr Pavlík a poprosil nás o nějaké zvláštní informace z historie kamenolomu Kotouče. Hned na úvod jsme mu vyprávěli o historii patrona kamenářů sv. Jana Křtitele, načež řekl, že obraz tohoto světce musí někde koupit, a vybudovat v arboretu kapličku, kde bude umístěn. Řekli jsme mu, že obraz nemusí kupovat a může si vzít originál z původní kaple od Vojtěcha Petráše. S manželkou jsme obraz panu Pavlíkovi donesli ukázat a nestačil se divit. Ptal se po ceně, ale manželka řekla, že obraz se neprodává. Hlavně, že se pro něj najde uplatnění. Pan Pavlík nestačil děkovat a obraz si odnesl a postaral se o jeho umístění ve skalní nice v arboretu. Požehnání obrazu Otcem Mons. Františkem Václavem Lobkowiczem, biskupem ostravsko-olomouckým, 23. června 2005, se už manželka bohužel nedožila.

Při jedné návštěvě nám pan Petráš vyprávěl, že se v Praze setkal se svým někdejší přítelem Adolfem Zábranským pocházejícím ze sousední vesnice Rybí. Během rozhovoru se ho pan Petráš zeptal, zda by bylo možné (privátně) si u něho na Akademii výtvar. umění ověřit svůj kreslířský talent. Adolf s tím bez výhrad souhlasil. Už z mládí si byli velmi blízcí, kdy Zábranský ve Štramberku sbíral motivy pro své obrazy, které Štramberáci prodávali a peníze se ukládaly u Hyklů — „Pekařů“ na umělecké studium ve Francii. Věkově pana Petráše s Adolfem dělily necelé tři roky. Pan Petráš navštěvoval Akademii o prázdninách. Jeho závěrečnou prací bylo nakreslení aktu modelky. Modelku zajistila Akademie. Když pana Petráše navštívil ve třídě Zábranský a porovnal jeho práci s modelkou, řekl; „Vojto, tebe bych neměl co učit.“ Nebyla to sebechvála p. Petráše, ale slova Zábranského. Všechny malířské práce předložené na Akademii, od náčrtů, přes obrazy až k aktu, musely zůstat v Praze. Nikdy jsme se neodvážili zeptat na diplom, ani na jiný doklad. Nám stačilo to, co jsme od něho viděli, a nebylo toho málo.

V létě roku 1991 nás navštívil náš bývalý soused, přítel a můj spolužák Milan Hykel z Kanady. U nás to bylo pro něho pravidelné zastavení při návštěvě Štramberka. V přátelském rozhovoru jsme mu vyprávěli různé zážitky. Neunikla ani vzpomínka na manželku popraveného Oldřicha Hrstku — paní Janu Hrstkovou. O té nám při návštěvě Trúby vyprávěla její přítelkyně paní Marie Pirklová – Venkrobová. Mimo jiné se také zmínila, že paní Hrstková chtěla na památku svého popraveného manžela Oldřicha nechat ve skle vypálit obraz Kalvárie a umístit jej nade dveře v chrámové předsíni štramberského kostela. Bohužel, nemohla to splnit, protože umělec — vypalovač obrazů do skla předčasně zemřel na vnitřní spaleniny z kyseliny. Jakmile jsme tuto vzpomínku ukončili, řekl Milan: „Nebude tam Kalvárie,

ale Panna Maria.“ Požádal nás, zda bychom obraz mohli zajistit, že všechno uhradí. Spolu s manželkou jsme na nikoho jiného nevzpomněli, jen na pana Petráše. Při loučení nám Milan znovu zdůraznil, že veškeré výdaje s obrazem spojené uhradí a bychom tomu uvěřili, přišla nám po jeho návratu do Kanady určitá částka peněz z banky na počáteční náklady. Navštívili jsme pana Petráše a dalo nám dost práce přesvědčit jej, ale manželce se to podařilo. Uprosila ho a pan Petráš práci na obraze přijal.

Navštěvovali jsme ho už od prvních prací na studii obrazu. Jednou, když jsme přišli ještě s P. Markem, měl studii rozpracovanou, ale potřeboval si upřesnit názor, nebo radu k barevnému uspořádání.

Položil nám otázku, jakou barvu zvolit pro plášť P. Marie. V takovém případě je skutečně těžko radit. Po chvíli mlčení manželka tiše podotkla, že by použila modrou. Pan Petráš, jakoby se vzpamatoval, zajásal a řekl: „Ano, bude modrý!“ a dodal: „Uvažoval jsem o barvě červené, jako má P. Maria Hostýnská, ale bude modrý!“ Často pak vzpomínal, jak mu tenkrát manželka svým návrhem pomohla. Z původní červené barvy mnohokrát vyvozoval důsledky a komplikace v celkovém souladu barev obrazu. Ani po létech na to nezapomněl.

Jednou v podvečer v jarních měsících roku 1999 nás navštívili manželé Halamíčkoví z Větrčovic u Vítkova ve Slezsku. Představili se a omluvně podotkli, že je k nám doporučil zdejší pan farář.

Navštívili náš kostel a velmi se jim líbil obraz P. Marie umístěný v předsíni. U nich chtějí opravovat kostel a potřebovali by nový oltářní obraz P. Marie. Velice nás prosili, zda bychom pro tuto práci mohli nějak získat malíře štramberského obrazu. S manželkou jsme je velmi stručně seznámili s historií tohoto obrazu a jeho autorem. Prosili nás, abychom se u pana Petráše přimluvili a zda jsme ochotni s nimi k němu zajet. Odmítnout bylo velmi těžké. Zajeli jsme k panu Petrášovi a po vzá-

jemném představení nás pozval do bytu. Navodili jsme téma návštěvy a začal rozhovor. Pro pana Petráše to byl veliký úkol, ale manželé ho ujišťovali, že mu při tvorbě obrazu maximálně pomohou se vším, co bude potřebovat, včetně financí. Manželka, jako vždy, se také přimlouvala, aby to přijal. Po delším zvažování pan Petráš práci na obraze skutečně přijal. Péče, jakou při práci na tomto obraze věnovali manželé Halamičkovi, je nepopsatelná. Nakonec všechno dopadlo výjimečně dobře a obraz byl 13. srpna 2000, u příležitosti 100. výročí zřízení samostatné farnosti Větkovice, slavnostně posvěcen Mons. F. Kufou, generálním vikářem Ostravsko-opavské diecéze. Nutno připomenout, že obraz (3,1 x 2,2 m) je největším malířským dílem pana Vojtěcha Petráše.

Čas nezadržitelně ubíhá a v roce 2003 odešla moje manželka na Věčnost. Asi 2 měsíce po její smrti mě přišel pan Petráš navštívit. Byla to návštěva potěšující i povzbuzující. Během rozhovoru mě požádal o fotografii mé manželky, že se pokusí ji namalovat. Náhodou jsem nemusel dlouho hledat a dal jsem mu fotografii asi z osmdesátých let. Vzal si ji a řekl, že až bude mít portrét hotový, že mi to přinese. Uběhlo půl roku, třičtvrtě roku a pan Petráš nikde. Po roce obraz přinesl. Vyprávěl, co se mu přihodilo, když šel tenkrát ode mne. Nedaleko od křížovatky do Koprivnice upadnul a na ostrém kameni si rozřezal celou dlaň pravé ruky. Náhodou projížděla kolem paní, která ve svém mládí byla jeho sousedkou ve štramberském obecním domě, zdravotní sestra. Jakmile uviděla pana Petráše ležet, zastavila, ošetřila mu krvácející ruku a odvezla na lékařskou pohotovost do Koprivnice. Odtud ho sanitka odvezla do nemocnice v Novém Jičíně.

Na zadní stranu manželčina portrétu připsal věnování (viz níže). Když psal, bylo vidět, že mu to jde těžce. Portrét mé manželky byl zřejmě posledním jeho dílem. Když odcházel, u dveří se ohlédl, ukázal mi naprosto čistou poraněnou dlaň, zadíval se do knihovny, kde mám fotografii jeho obrazu s Pannou Marií, ukázal na ni a řekl: „Panna Maria mi pomohla.“ A odešel. Šel jsem ho vyprovodit, ale už jsme si nic neřekli, jen jsme se rozloučili. Pro mne to jsou nesmírné životní zážitky.

Byla to jeho poslední návštěva u nás, poslední naše setkání a současně rozloučení.

Pane Petráši, veliké díky, že jsme s moji manželkou a s Vámi mohli strávit alespoň pár krásných chvil v našem životě.

Pro vzpomínku
na paní Libušku Krestova,
která byla vzorem mnoha
štramborských občanů
naučit se spisovné češtině
i správnému štramborskému
nářečí.
načesl aspoň trochu
její krásnou podobu.
Vojtěch Petráš.

2004

Vojtěch Petráš: Oltářní obraz Nanebevzetí Panny Marie pro farní kostel ve Větrkově u Vřtkova, červenec 2000.

Vojtěch Petráš: Portrét paní Libuše Krestové, říjen 2004.

Cuius regio - eius religio.
IIII.

